

Kálvin János „1564–2014”.

Nemzetközi Kálvin-konferencia Zürichben,
2014. augusztus 24–28.

Augusztus 24–28. között a festői szépségű Zürichben zajlott a nemzetközi Kálvin-kutatók (International Congress on Calvin Research) 11. nagyszabású, angol-német nyelvű tudományos konferenciája. A reformátor 1909-es és 2009-es jubileumának emelkedett hangulatát idéző népzenei koncertekkel, könyv vásárral, elegáns fogadásokkal és emlékezetes kirándulásokkal tarkított tanácskozáson négyen vettek részt a Magyarországi Református Egyház, illetve az Erdélyi Református Egyházkerület képviselőiben: Márkus Mihály nyugalmazott püspök, egyházunk Kálvin-emlékbizottságának elnöke és fia, ifj. Márkus Mihály pápai lelképásztor, Papp György doktorandusz, a Kolozsvári Protestáns Teológia óraadó tanára és Magyar Balázs Dávid, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájának (szociáletikai és egyházsociológiai tanszék) abszolvált hallgatója.

A négyévenként megrendezésre kerülő konferencia házigazdája idén a fennállása 181. esztendejét ünneplő Zürichi Egyetem Teológiai Fakultása volt, amely szorosán együttműködve az Apeldoorni Teológia, valamint a *Refo500* egyéb partnerintézményeivel elsősorban erre a kérdésre kereste a választ: vajon a genfi reformátor születésének 500. évfordulója (2009) alkalmából nagyszámmal kiadott monografikus könyvek és tanulmányok megjelenése után lehet-e még valami újat mondani Kálvin személyéről és szellemtörténeti jelentőségéről?

A reformáció közelgő, 2017-es jubileumának esemény- és programsorozatainak (*Refo500*) szempontjából is jelentősnek tekinthető „előkonferencián” számos magasan kvalifikált Kálvin-kutató vett részt, és pedig annak érdekében, hogy megrajzolják a reformátor személyének, valamint sokszínű egyház- és társadalomformáló szolgálatának generációkon, földrészekon és nemzeteken átívelő történeti és teológiai hatását. Az üléseken résztvevő, több mint húsz országból érkezett előadók mélyrehatóan vizsgálták a reformátor gondolatainak recepcióját a kora-újkortól egészen napjainkig. A plenáris előadások mellett, a konferencia párhuzamosan ülésező szekcióiban nemcsak a teológia, hanem a történelem, a művészettörténet, illetve a levéltári munka területén is elismert és szép eredményeket elért kutatók vettek részt, aki feltárták Kálvin különleges

**Universität
Zürich**

**11th International
Congress on Calvin Research**

24. - 28. August 2014
Zurich - Switzerland

Faculty of Theology, Institut für Swiss Reformation Studies,
Kirchgasse 9, 8001 Zurich, Switzerland

Please see homepage for more details
<http://www.iccr.uzh.ch/conference2014.html>

Call for Papers:
Scholars and young researchers are invited to send
proposals before March 1st 2014
<http://www.iccr.uzh.ch/conference2014/2014-Callforpapers.pdf>

Congress Office: iccr@theo.uzh.ch
The detailed program will be available online in April 2014

[Institut für Schweizerische Reformationsgeschichte](#)

hagyatékának legfontosabb társadalmi, gazdasági, politikai és nem kevésbé spirituális értékeit.

A zürichi tanácskozás megnyitóján Herman J. Selderhuis, a *Refo500* koordinátora, Martin Graf, Zürich kanton képviselője, valamint Thomas Schlag, a Zürichi Egyetem Teológiai Fakultásának dékánja köszöntötte a konferencia résztvevőit. Az ünnepi beszédeket családi hangulatú szakmai beszélgetések követték, amelyek kitűnő lehetőséget nyújtottak a kapcsolatteremtésre és -ápolásra. A konferencia első előadója Péter Opitz, a Zürichi Egyetem tanára volt, aki a *Kálvin a svájci reformáció kontextusában* című előadásával kiválóan világított rá a reformátor gondolatainak 16. századi történeti, teológiai és személyes összefüggéseire.

A tudományos konferencia második napján a közös zsoltáreklést mindössze két plenáris ülés követte. Elsőként Jung-Sook Lee tartotta meg előadását *Egyházfegyelem új perspektívában* címmel, amelyet Herman J. Selderhuis értekezése követett: *Nincs kiút. Halál és szenvedés Kálvin teológiájában*. Selderhuis kutatásai feltárták a reformátor életének és teológiájának új, sokkal személyesebb vonatkozásait, amelyeket így lehet összefoglalni egy mondatban: „Szenvedni minden napon Jézus Krisztus evangéliumáért”. A szekcióüléseknek igen változatos programjai voltak, ezért szinte lehetetlen bemutatni a konferencia valamennyi műhelymunkáját. Így a következőkben csupán azokra a témákra kívánjuk felhívni a figyelmet, amelyek az első nap folyamán a legnagyobb érdeklődésre tartottak számot: *Kálvin az exegéta; Kálvin és Dávid próféta; Kálvin és az egyházfegyelem; Kálvin és a szegényekről, elesettekről való gondoskodás; Kálvin hatása Angliában*.

Az előadás-sorozatok után a résztvevők megismerkedhettek Bullinger Henrik leveleinek elektronikus adatbázisával (*HBBW Heinrich Bullinger-Briefwechseledition*), vagy látogatást tehettek a városi könyvtárban (*Zentralbibliothek Zürich*).

A harmadik napon ismét a résztvevők teljes körű jelenlétében hangzottak el az előadások. Elsőként a méltán híressé vált és legjelentősebb női Kálvin-kutató, Elsie McKee *Prédikációk és imádságok – Kálvin igehirdetői munkájának vizsgálata* című beszámolója hangzott el, amely lényegében a Droz kiadó által 2015-ben megjelenő *The Pastoral Ministry and Worship in Calvin's Geneva* monográfiájának rövid kivonata volt. Elsie McKee kutatásai alapján kirajzolódott a reformátor prédikációinak újradatált rendje, de egyszersmind arra is fény derült, hogy – az eddigi ismereteinkkel ellentétben – Kálvinnak nemcsak a Saint Pierre székesegyházban kellett prédikálnia, hanem a város másik kerületében található St. Madeleine templomban is, ugyanis a gyülekezet tagjai ki nem állhatták a helyi vezető lelkészt. Elsie McKee előadása után Christian Grosse *A bűnbánat és a megbékélés szertartása Kálvin Genfjében* című, francia nyelvű előadása következett, amely nem hagyott kétséget afelől, hogy a reformátor által 1541-ben életre hívott Konzisztórium korántsem törvényeskedő, ítélkező testület volt. Ugyanis a fennmaradt jegyzőkönyvek azt tanúsítják, hogy a családi és személyes viták esetén az egyházi bíróság tagjai elsősorban a tanácsadásra és a vitában álló felek közötti megbékélés munkálására törekedtek.

A harmadik nap műhelymunkái közül érdemes kiemelni a következő témaköröket: *Kálvin és a Tridenti zsinat*, *Kálvin és a demokrácia*, *Kálvin levelei*, *Kálvin az öltözködésről*, *A Kálvin-kutatás legújabb irányai*. A nap végén az érdeklődők rendhagyó idegenvezetéssel vehettek részt a városi könyvtárban (*Zentralbibliothek Zürich*) és az állami levéltárban (*Zürcher Staatsarchiv*).

A zürichi tudományos tanácskozás negyedik napjának nyitó előadásában Piotr Wilczek a reformátor teológiájának recepcióját mutatta be a 16. századtól egészen napjainkig, amikor is a kisszámú, de lélekben erős lengyel reformátusság az *Institutio* első teljes lengyel nyelvű fordításának megjelenésére készül. Piotr Wilczek után Johanna Rahner tartotta meg előadását *A katolikus Kálvin-kutatás kihívásai. Jelenlegi helyzet és jövőbeli kilátások* címmel, és rámutatott a katolikus és református teológia, illetve egyháztörténet megannyi összefüggésére és feszültségére. Rövid és tájékoztató jellegű volt Jim West reformációkutató előadása, amely bemutatta a reformátorok eredeti műveivel és levelezéseivel kapcsolatos legfontosabb online forrásokat. A nap hátralevő részében a nemzetközi Kálvin-kutatók – úgy, amint az immár hagyománnyá lett a 4., 1986-ban tartott debreceni konferenciáját követően – közös kirándulásra került sor. Az érdeklődők ellátogattak a Zürich szomszédságában található Einsiedelni Apátságba, megtekinthették annak iskoláját és impozáns könyvtárát is. A könyvtár számos, 12–16. századi térképet és vallási kézikönyvet őriz, viszont a látogatók többségének érdeklődését mégis Ulrik Zwingli híres Bibliája keltette fel. A „tanulmányi kirándulás” következő állomása Kappel volt, amely mellett zajlott hajdan a Zwingli számára végzetes csata (1531. október 11.). A Kappeli Apátság rózsakertjében, majd ebédlőjében elfogyasztott vacsora pedig igazán különlegessé tette a kirándulást. A családi hangulatú, tartalmas utazás a templomban tartott közös zsoltárekléssel fejeződött be.

A konferencia zárónapján hat, párhuzamos műhelymunkára került sor, ahol a különböző előadók többek között *Kálvin és a mise*, *Kálvin és az Úrvacsora, valamint Kálvin Jóbról mondott igehirdetései* témakörét vizsgálták. A szekcióülések után került sor a tanácskozás utolsó előadására, amelyet John L. Thompson egyetemi tanár tartott *Újabb gondolatok a lelkiismeretről: természet, törvény és természeti törvény Kálvin Pentateuchus exegézisében* címmel. Előadása kitűnő betekintést nyújtott a genfi reformátor társadalmi és szociális etikájába, ugyanis mélyrehatóan vizsgálta például Kálvin felfogását a házassági akadályokról és a családi együttélésről.

A magyar előadók közül elsőként Magyar Balázs Dávid *„Genfnek világító lámpásként kellene ragyognia.” A genfi családi élet portréi Kálvin Efézus igehirdetéseiben* című előadása hangzott el angol nyelven (augusztus 25.), amely azt mutatta be, hogy a reformátor alapintenciója a város erkölcsi-morális életének teljes átalakítása volt, s ez elsősorban a családi és a házassági élet megújításával kezdődhetett el. Ugyancsak a tudományos tanácskozás második napján tartott előadást Papp György: *Chrysostomus idézetek Kálvinnál a szabad akaratra vonatkozóan* címmel. Ez eredeti források bemutatásával, sok érdekes adalékkal egészítette ki azt a képet,

amelyet Anthony N. S. Lane csak vázlatosan rajzolhatott meg Chrysostomus és Kálvin kapcsolatáról a *John Calvin. Student of the Church Fathers (Kálvin János az egyházatyák tanítványa)* című könyvében. Márkus Mihály a *Kálvin válasza a Heidelbergi Katekizmusra 1563* című előadásában meggyőzően érvelt amellett, hogy a genfi reformátor külön levél nélkül, az 1563-as *Jeremiás kommentárjának* előszavában közölte a Heidelbergi Kátét illető személyes reflexióit, amelyeket III. Frigyes pfalzi református német választófejedelemnek ajánlott. Márkus Mihály előadása nyomán élénk teológiai és egyháztörténeti eszmecsere bontakozott ki a Heidelbergi Káté eredeti szövege körül, különös tekintettel a katolikus misére vonatkozó 80. kérdésre.

A konferencia rendezői és résztvevői elhatározták, hogy az elhangzott előadásokat könyv formájában fogják közzétenni, s így remélhetőleg hamarosan lehetőség nyílik arra, hogy a szélesebb szakmai, illetve az érdeklődő közönség is megismerhesse az értékes előadásokat.

A tudományos tanácskozás előadásai és műhelymunkái nyomán érdemes felidézni dr. Vasady Béla még ma is érvényes felhívását, aki 1936-ban ezt írta a Kálvin-kutatásról az 1536-os *Institutio* magyar nyelvű kiadása előszavában: *Tennivaló... van bőven, csak emberek kellenek. Emberek, akik szívós kitartással mernek és tudnak munkálkodni a teológiai tudomány világában is az Istennek tetsző életért egyedül az Ő dicsőségére!*

A konferencia esemény- és programsorozataihoz lásd bővebben a letölthető programfüzetet: http://www.iccr.uzh.ch/conference2014/iccr2014_program.pdf.

Isten áldja meg szép eredményekkel a hazai és a nemzetközi Kálvin-kutatást!

Magyar Balázs Dávid